

TBMM ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ MUHALEFET ŞERHİ

GENEL DEĞERLENDİRME

Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 16 Mart 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna, tali komisyon olarak Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'na sunulmuştur.

Kadına Yönelik Suçlar Bakımından

Teklifte takdiri indirim nedenlerinin sıralanması, tutuklamada katalog suç düzenlemesi, suçun kadına karşı işlenmesinin nitelikli hal kapsamına alınması, ısrarlı takibin suç olarak TCK'da düzenlenmesi, ısrarlı takibin “uzlaşma” kurumunun uygulanmayacağı suçlar kısmına eklenmesi ve şiddet mağduru kadınlar için avukat görevlendirilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; TBMM'de tüm partilerin ortak iradesiyle kurulan, Kasım 2018-Şubat 2020 arası bir buçuk yıl boyunca çok geniş bir çerçevede tüm kurumları dinleyerek görüş alan ve rapor hazırlama aşamasına geldiğinde bir yıl oyalanılan, sonunda da Mart 2021'deki çekilme kararı nedeniyle “kadük kaldı” denilen “İstanbul Sözleşmesi'nin Etkin Uygulanması ve İzlenmesi Komisyonu”nun çalışmalarını yok saymak, ardından hemen bir başka komisyon kurmak ve bugün getirilen Kanun Teklifi'ni “yeni” olarak lanse etmek; sadece muhalefet partilerinin ve kadın örgütlerinin değil, iktidar partilerinden kadınların çalışmalarını da hiçe saymak ve açıkça kamuoyuna karşı manipülatif bir yaklaşımdır.

Özünde kamu kurumlarına kadına yönelik şiddeti önleme yükümlülüğü getirmesi ve daha etkin mücadele etmek için müdahale, destek ve koruma hizmeti sunan, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının denetlenmesi mekanizmasının sağlanmasını hedefleyen İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını açıklayan iktidar, şimdi sadece Türk Ceza Kanunu ve bazı kanunlarda kadına yönelik şiddet suçlarında ve sağlık çalışanlarına karşı şiddet konusunda cezalarda kısmi bir ağırlaştırmaya gidilmesi ve belli durumlarda tutuklama öngörülmesi değişiklikleriyle adeta günah çıkartmakta ve yine bir grup seçmeni etkilemeye çalışmaktadır.

Öte yandan Tıpkı Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu sunumunun tam 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde yapılması gibi, şimdi de İstanbul Sözleşmesi'nden Anayasaya aykırı bir şekilde çıkılmasının yıldönümüne denk getirilecek şekilde, önce Meclis Başkanlığı'na, sonra görüşülmek üzere komisyonlara sunulan bu Kanun Teklifi, iktidarın sorunlara yapıcı çözümler üretmek yerine göstermelik ve sembolizme indirgenen bir siyaset yapma tarzını açık etmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nda 7 madde, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 4 madde, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nda 2 maddede değişiklik öngören Teklif yine hukuki nosyona uymayacak şekilde torba yasa formatıyla hazırlanmıştır. İktidarın kanunları “yap boz tahtasına” çevirerek, etkisiz ve göstermelik girişimlerle kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırması mümkün değildir. Kanun teklifinin hazırlanma sürecinde kadına yönelik şiddetle mücadelede sahada etkin mücadele yürüten herhangi bir sivil toplum örgütünden, feministlerden, barolardan görüş alınmamış; çoğunlukçu, katılımcı demokrasi ilkesi gözetilmemiştir. Oysa ülkemizde çok köklü bir kadın hareketi, sivil toplum örgütleri, barolar ve aktarılabilecek deneyimler mevcuttur.

Teklifin ana eksenini Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler oluşturmaktadır. Oysa kadına yönelik şiddetle mücadele, Ceza Hukuku çerçevesine sıkıştırılmadan daha bütüncül ele alınmalıdır. Nitekim mevcut yasalar erkek egemen yaklaşıma sahip uygulayıcıların rolü ve siyasi iradenin etkisi ile kâğıt üzerinde kalırken, yasa ile uygulama arasındaki boşluk gittikçe artmaktadır. Yasalar, kadınların şikayetçi olmak için ilk başvurdukları kurumlardan mahkeme salonlarına kadar etkili biçimde uygulanmadığı sürece yeni yasa yapmak anlamsızdır. Kadınlar sistematik olarak şiddete uğrarken, şiddete karşı başvurdukları mekanizmalarda kendini tekrar eden bir cezazırlık politikası hüküm sürmektedir. Kadına yönelik erkek şiddeti önlenmek isteniyorsa öncelikle sorunun kaynağının erkek egemen sistem olduğunun görülmesi ve iktidarın erkek egemenliğini büyüten politik hattan vazgeçmesi gerekmektedir. Bu bakımdan İstanbul Sözleşmesi'nden geri çekilme kararından vazgeçilmeli ve sözleşme etkin bir biçimde uygulanmalıdır. Erkek egemenliğinden kaynaklı kadınlara yönelik erkek şiddeti suçları ceza kanununda ayrı düzenlenmeli ve kaynağı belirtilmelidir.

Teklif, önerdiği bazı olumlu değişimlere rağmen en temelde kadına yönelik erkek şiddetinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle yaşandığının yok sayıldığı bir dil ile yazılmış ve medeni hal ayrımcılığına yol açabilecek ifadeler yer verilmiştir. Ayrıca Teklifte yapılmak istenen değişiklik maddelerinde “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”a da herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Oysa özellikle ısrarlı takibin suç olarak tanımlanması düzenlemesi zaten 6284 Sayılı Kanun'da 10 yıldır yer almaktadır. Hem bu Kanun Teklifiyle Ceza Kanunu'nda ve bazı kanunlarda yapılmak istenen değişiklikler, hem de “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”nda yer alan önlemler sanki yeni öneriler gibi kamuoyuna lanse edilmektedir. Oysa yapılmak istenen tüm düzenlemeler bir sene önce Anayasa'ya aykırı bir şekilde çekilme kararı alınan İstanbul Sözleşmesi'nin devleti yükümlü kıldığı sorumluluklardır. Zaten kanaatimizce asıl kaçınılan devlete ve tüm kurumlara yüklenen sorumluluktur.

Son yıllarda kadınların haklarına yönelik saldırılar hem siyasi söylem hem de hukuk alanında daha güçlü hissedilmektedir. Örneğin kadınların Medeni Kanun'daki haklarına açık bir saldırı olan nafaka düzenlemesi tartışması ısrarla gündemde tutulmaktadır. Kürtajın fiili olarak engellenmesi, doğum kontrol yöntemi kullanmak isteyen kadınların hukuki dayanağı olmaksızın eşlerinden izin almaya zorlanması gibi kadınların kendi bedenleri, emekleri, hayatları ve kimliklerine dair kendi kararlarını vermelerini engellemeye ve kadınları erkeklere tabi kılmaya çalışan uygulamalar uzun zamandır süregelmektedir. 8 Mart Dünya Kadınlar

Günü'nü kutlayan kadınlara yönelik şiddet, her türlü gösteri ve protesto hakkının şiddetle engellenmeye çalışılması, gözaltında, cezaevlerinde şiddet; kadına yönelik şiddeti önlemek yerine aksine şiddetin erkekleri cesaretlendirici tezahürleridir. Böylesi bir ortamda erkekleri ceza ile korkutup “terbiye” etme yaklaşımı gerçeklikten uzaktır. Kadın erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına son verme iradesi yüksek sesle ve kararlı bir şekilde ifade edilmedikçe, her alandaki ayrımcılık cevabını sadece kadın örgütlerinden değil, tüm siyasetçiler ve siyasi, idari mekanizmalardan almadıkça yapılacak her kanun kifayetsiz kalmaya devam edecektir.

İktidar tarafından sunulan söz konusu teklifte; toplumsal cinsiyet ve kadın- erkek eşitsizliği, erkek egemenliği gibi tanımlamaların hiçbiri yer almamakta, ısrarla sorunun kaynağı net bir biçimde ortaya konulmamaktadır. Takdiri indirim düzenlemesi ile failden pişmanlığını gerekçelendirmesi ve erkek yargı kararını bu yolla meşrulaştırması istenmektedir. Erkek yargının en çok başvurduğu kanun maddesi olan haksız tahrik indirimi ise olduğu gibi kalmış, bu konuda partimizin ek önerge talebine rağmen bir değişiklik yapılmamıştır. Türk Ceza Kanunu'da eziyet, işkence, tehdit ve yaralama suçlarının kadına karşı işlenmesi halinde ceza artırımına gidilmiş olsa da bu cezaların bir caydırıcılığı bulunmamaktadır. Öte yandan ‘toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı kadına yönelik suçlar’ olarak tariflenmediğinde bir kadının bir kadına karşı işlediği suç da bu artırım sebepleri arasında sayılabilecek ve geniş yorumlanacaktır.

Meşru müdafaa için faili öldürmek zorunda kalan kadınlara haksız tahrik indirimi, iyi hal indirimi uygulamak yerine kadınları katledenlere bulunan “mazeretler”, yargının nasıl cinsiyetçi işleyen bir yapısı olduğunu göstermektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun yakın dönemde aldığı ve kamuoyunun tepkisine yol açan iki karar bu duruma somut örnek teşkil etmektedir. Kurul, Aralık 2021'de kendisine sistematik tecavüz, şiddet ve şantaj uygulayan Nurettin Gider'i öldürdüğü için haksız tahrik ve iyi hal indirimi olmaksızın müebbet hapis cezası alan Nevin Yıldırım'ın cezasını onamıştır. Aynı Kurul, Mart 2022'de, “evlenme teklifini reddettiği için” yanında götürdüğü bıçakla Hatice Kaçmaz'ı öldüren Orhan Munis'e ise “aşırı sevgiden öldürdü” “reddedilmeseydi öldürmezdi” gerekçesiyle ceza indirimi sağlamıştır. Sistematik bir şekilde şiddet gören, seks işçiliğine zorlanan ve nihayetinde ölmek için öldürmek zorunda kalan Çilem Doğan'a verilen 15 yıl hapis cezası kararının, infazının durdurulması ve onama kararının düzeltilmesi için Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda görüşülmesi taleplerini Yargıtay Başsavcılığı reddetmiştir. Yargı adeta “reddeden” ve kendini koruyan kadınları cezalandırmaktadır. Üstelik bu yargı kararlarını verenlere karşı işleyen adil bir soruşturma ve rücu mekanizması da bulunmamaktadır. İşte kadınlar bu anlayış ve kararlar yüzünden yıllardır “erkek adalet değil gerçek adalet” diye haykırmaktadır.

Öte yandan Ceza Kanunu'ndaki asıl sorun bazı suç tiplerine ilişkin ceza yaptırımlarının sadece düşük olması değil, infaz uygulamaları (infaz sistemine ilişkin düzenlemelerin ve ceza hukukunda indirim neden olan diğer düzenlemelerin) sonrasında cezaların neredeyse infaz edilmez hale gelmesidir. Bu nedenle cezaların caydırıcı etkisi ortadan kalkmakta; bu durum cinsiyetçi yargı pratikleriyle birleşince kadına yönelik şiddet cezasız kalmaktadır. Kamuoyunda, kadınlara karşı şiddet fiillerine ve faillerine ilişkin ciddi bir “cezasızlık” algısı

oluşmuştur. Sorunun çözümü, sadece belli suç tiplerinde ya da bunlara ilişkin yaptırımlarda değişiklik yapmak değil, söz konusu kurumların (ilgili infaz düzenlemeleri ve erteleme sonucu doğuran işleyişler) kadına yönelik şiddet olaylarında uygulanmasını engellemektir. Birçok olayda, adeta kamuoyunda gündem olmadığı zaman kadına yönelik şiddet davaları cezasızlık ve takipsizlikle sonuçlanmaktadır. Gerçek bir yargı adaleti yerine “sosyal medyadan aranan adalet” insanlar için çare olarak görülmektedir.

Sonuç olarak; İstanbul Sözleşmesi sadece Türkiye için değil, tüm dünyada kadına yönelik şiddet konusunda hazırlanmış en etkili, kapsamlı ve kurumlara yükümlülükler, denetim getiren Sözleşmedir. Uygulanması halinde hepimizin hayatını olumlu biçimde etkileyecek olan bu Sözleşmeden çekilme kararıyla iktidar tarafını belli etmiştir. Küçük bir erkek grubuna yönelik oy hesapları uğruna kadınlar feda edilmiş olmakla, kadına yönelik şiddeti önleme iradesi fesada uğramıştır. Bu nedenle bir kez daha öncelikli tavsiyemiz; İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararından vazgeçilmesidir. Bu, partili-partisiz tüm kadınların ortak isteği ve iradesidir. Bugüne kadar yürütülen mücadele deneyimlerini, kazanımları yok saymak, partili-partisiz hiçbir kadına fayda sağlamayacaktır. Ancak el birliğiyle taş taş üstüne koyarak, erkek egemenliğini, onun yarattığı yargı sistemini ve kurumlarını dönüştürmemiz mümkün olabilir.

Sağlık Çalışanları Bakımından;

Yasadaki sağlık alanındaki şiddeti önlemeye yönelik maddeler olumlu düzenlemeler olsa da sağlıkta şiddet vakalarını ortadan kaldırmak için yeterli değildir. Her türlü şiddetin ortadan kaldırılması için TCK’nın revize edilmesini anlamlı bulmakla beraber sağlıkta şiddetin sona ermesi için sağlık sisteminin bir bütünen değişmesi gerektiğini savunuyoruz. Çünkü sağlık alanında şiddet, sadece şiddet faillerinden kaynaklı münferit şiddet vakaları olarak görülemez. Münferit şiddet vakalarının çok ötesinde, şiddet politikalarında beslenen ve krizli hale getirilen sağlık sisteminin yarattığı şiddet ile karşı karşıya bulunmaktayız.

İktidarın son yirmi yıl içerisinde sağlık sisteminde adım adım yarattığı tahribatlar sistemi, çökmeye yüz tutmuş, krizli bir yapı haline getirdi. İktidarın uygulamaları ile birlikte yurttaşlar adeta “ paran kadar sağlık” diyebileceğimiz bir uygulama ile karşı karşıya geldi. İktidarın her fırsatta “sağlıkta çağ atladık” diye övündüğü Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) sağlık alanını sürekli kriz ürete bir alana dönüştürdü. SDP ile hastaların müşteri, hastaneler kâr eden işletmeler olarak görüldüğü sisteme geçildi. Performans dayatması hayata geçirildi, kar odaklı sistemde hekim-hasta ilişkisi bozuldu. Hekim ve diğer sağlık personeli üzerinde kar odaklı idari baskı artırıldı. Rekabetçi anlayış, sağlık çalışanları arasında iş barışını bozdu. Sağlık hizmetinin sunumunda nitelik yerini niceliğe bıraktı.

Hastanelere yığılmanın önüne geçmek amacıyla Merkezi Hasta Randevu Sistemine (MHRS) geçildi. MHRS ile birlikte muayene süreleri 5 dakikaya kadar düşürüldü. Sağlık kurumlarındaki aşırı yoğunluk hekim-hasta ilişkisini bozdu. Sağlık Bakanlığı’nın verilerine göre günde en az 30 sağlık çalışanı şiddete uğradı.

Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi (SABİM) sağlık çalışanlarını şikâyet merkezine dönüştü. Soruşturmalar ve savunmalar hekimler üzerinde mobbing ve baskı yarattı. “Muayene katılım payı”, “reçete katılım payı”, “ilaç katılım payı”, “ilaç fark bedeli”, “bıçak parası” adı altında randevu almaktan hastaneden çıkana kadar her aşama için para tahsilatının önü açıldı. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primleri, katkı katılım payları ve ilave ücretlerden dolayı hastaneye gidemeyip acil servislerde uzun kuyruklar oluşturan yoksul yurttaşlar için “usul şartı” getirildi.

Parası olmayan insanlar ise göz göre göre ölüme terk edildi. Kanser ilaçlarını temin edemeyen dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar’ın kendisine verdiği parayı, “Dilenci değilim” diyerek geri çeviren lenf kanseri hastası üniversiteli 27 yaşındaki Dilek Özçelik hayatını kaybetti. Uçak ambulanslarla övünülürken, Van’ın Gürpınar ilçesine bağlı Yalınca Köyü’nün Çeli Mezrası’nda rahatsızlanan 3 yaşındaki Muharrem, sağlık hizmeti alamadığı için hayatını kaybetti. 3 yaşındaki Muharem’in ailesi tarafından çuvala konulan cenazesi ise babasının sırtında mezradan köye indirildi.

SDP sağlık çalışanlarının, yorucu çalışma koşullarına, aşırı nöbet yüküne, uygun olmayan çalışma ortamlarına, yeterli izin kullanamamaya, resmî tatil günlerinde bile çalışmak zorunda kalmalarına, ciro baskısına, iş güvencesinin olmamasına neden oldu. Ankara Şehir Hastanesi’nde nöbet tuttuktan sonra aracıyla evine dönmek üzere yola çıkan 25 yaşındaki asistan hekim Rümeyza Berin Şen’in park halindeki kamyonu arkadan çarparak yaşamını yitirmesi hafızalarımızda tazeliğini korumaktadır.

Özcesi, SDP ile, koruyucu sağlık hizmetlerine önem vermeyen, sağlık kurumlarını işletmelere, sağlık hizmetlerini ticari bir faaliyete, hastaları müşteriye dönüştüren, hasta başvurusu açısından kışkırtılmış bir talep yaratan bir sağlık sistemi oluşturuldu.

Sağlıkta Şiddet, son 20 yılda hızla artarak sağlık çalışanlarının hayatlarındaki en büyük tehditlerden biri olmuştur. Toplumda görünen kısım sadece hasta veya hasta yakınlarının sağlık emekçilerine uyguladığı şiddet olmaktadır. Oysa sağlıktaki şiddet sadece bundan ibaret değildir.

- Kötü çalışma koşullarında uzun saatler çalışmaya zorlanma,
- Liyakatsiz idareciler eliyle sağlık emekçilerine uygulanan mobbing,
- Birinci basamakta olduğu gibi çıkarılan ceza yönetmeliği,
- Haksız ve hukuksuz yere KHK’ler ile ihraç, OHAL’i devam ettiren 35. Madde, arşiv ve güvenlik soruşturmaları ile atanamama ya da işten atılma korkusu,
- Mülki amirlerin sağlık emekçilerini evlerine kadar tedaviye götüren yaklaşımları, ya da önlerinden ayağa kalkılmadığı için gözaltına aldirmaları,
- İktidar partilerine mensup siyasilerin hastaneye gittiğinde idarecilerin tüm emekçileri adeta seferber etmeleri,
- Demokratik olmayan çalışma ortamları içinde yaşanan kaygı gibi birçok durum şiddetin farklı farklı çeşitleridir.
- İktidarın sadece hasta ve hasta yakınlarının şiddeti üzerinde TCK kapsamında cezaları arttırmaları yanında kendi uygulamaları ile çalışma mekânlarında yaşattığı her türlü şiddete de çare bulması gerekmektedir.

- Sağlıkta Dönüşüm Programı neticesinde sağlık hizmeti ticari bir metaya dönüşmüş ve hastanelerde hasta yoğunluğu ciddi anlamda artırmıştır.

Siyasal iktidarın; bir gün alkışlanan bir gün ‘‘Giderse gitsinler’’ tavrı ve tutumundan bir an önce vaz geçmesi ve sağlık emekçilerinin ekonomik, özlük, sosyal ve demokratik haklarına yönelik düzenlemeleri sağlık emekçilerinin örgütleri ile birlikte hayata geçirmesi gerekmektedir ve neoliberal uygulamalardan vazgeçmesi gerekmektedir

Kanun Teklifi sağlık emekçileri ve ilgili meslek örgütlerinin SES, TTB'nin önerilerinin bazılarını içerse de sağlıkta şiddete bütünlüklü bir bakış açısından yoksundur. Sağlıkta şiddetin azalabilmesi için en başta sağlıkta dönüşüm programı ile daha da bozulan sağlık sistemi ve buna bağlı ağırlaşan çalışma koşulları düzeltilmelidir. Sağlık sistemindeki tıkanma ve derinleşen ekonomik buhran ile birlikte belirgin bir artış gösteren sağlıkta şiddetin ortaya çıkış nedenlerini her yönüyle analiz etmeden yapılan göstermelik düzenlemeler, herhangi bir çözüm sunmayacaktır.

Teklifte sağlıkta şiddetin tutuklama nedeni varsayılan katalog suçlar arasına alınması, sağlık mesleğinin icrası kapsamında yapılan muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalar nedeniyle soruşturma yapılabilmesinin Sağlık Bakanlığı bünyesinde kurulacak Mesleki Sorumluluk Kurulunun iznine bağlanması gibi düzenlemeler bulunuyor. Ayrıca kamudaki sağlık çalışanlarının mesleğinin icrası kapsamında yaptıkları muayene, teşhis ve tedaviye ilişkin tıbbi işlem ve uygulamalarından kaynaklı zararların tazmini için açılan davalar sonucunda devlet tarafından ödenen tazminatın ilgisine rücusu bakımından Mesleki Sorumluluk Kuruluna yetki verilecek.

Sağlık Bakanlığı'nın kendi politikasını belirleme yetkisinin elinden alındığı; tıbbi işlemin ne olduğuna Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın, geri ödeme yetkisiyle reçete edilebilir olana Sosyal Güvenlik Kurumu'nun karar verdiği bir sağlık hizmeti ortamı söz konusudur. Hekimin mesleki özerkliğinin tümüyle kısıtlanmaya çalışıldığı, sağlık idarecilerinden beklenenin ise sağlık çalışanlarının ‘‘ne söylenirse onu yapmalarını’’ temin etmekten ibaret olduğu bir yapıda; sağlık hizmetinden kaynaklı kusurun bireysel olarak ele alınması, sorunu çözmekten uzaktır. Yapılacak düzenleme ile getirilmek istenen kurul, sistemin koruyucularının kendi kusurlarını görünmez hale getirmesine yol açacaktır. Nüfusundan fazla acil servis başvurusu olan dünyadaki tek ülke olan, yılda 570 milyon başvurunun yapıldığı, kişi başına yılda sağlık kurumlarına başvurunun 10'a yükseldiği Türkiye'de; Mesleki Sorumluluk Kurulu, kimin cezalandırılacağını seçmek ve mevcut davaları ötelemek dışında anlamlı bir çözüm üretemeyecektir. Sağlık hizmetinden kaynaklanan kusurların kamusal olarak karşılanması, nedenlerinin araştırılarak çözüm yöntemlerine yoğunlaşılması gerekmektedir. Oysa getirilen kanun teklifi, malpraktis sorununa çare olmaktan çok yeni sorunları beraberinde getirecektir.

Sağlıkta dönüşümün yarattığı kısıtlanmış sağlık talebiyle bir kişinin yılda 10'a varan hastane başvurusu ve 5 dakikada muayene, insanların bu koşullarda sağlık hizmetine erişimiyle ilgili yaşadıkları sıkıntılarda doğrudan sağlık çalışanlarını sorumlu görmesine neden olmaktadır,

Şiddet, neoliberal politikaların, uygulanan Sağlıkta Dönüşümün sonucudur. Dolayısıyla sağlıkta dönüşüme ilişkin somut adımlar atılmadığında, koruyucu sağlık hizmetleri güçlendirilmediğinde, kısıktılmış sağlık talebini çekilmediğinde şiddeti önleme olanağı maalesef oluşmamaktadır. Tabii caydırıcı düzenlemelerin olması gerektiği açıktır ancak daha da önemlisi neoliberal sağlık politikalarının acilen değişmesi ihtiyacıdır

Sağlık çalışanlarının görevlerini yaparken ortaya çıkan tıbbi kötü uygulamalar nedeni ile korunması konusu sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması, fazla çalıştırılmasının önlenmesi, yeterli miktarda mali ve sosyal haklara sahip olması konuları ile yakından ilgilidir. Ayrıca sağlık çalışanlarının mesleki eğitim ve hizmet içi eğitim süreçlerinin nitelikli olarak sürdürülmesi konusu ile de ilgilidir. Tüm bu süreçlerin birlikte ele alınmasının gerekli olduğu aşikardır.

Teklifte yer alan Mesleki Sorumluluk Kurulunun ise tamamen idarenin ve siyasi otoritenin seçtiği üyelerden oluşacaktır, “Oysa sağlık meslek örgütleri, uzmanlık dernekleri, sendika temsilcileri ile hasta hakları dernekleri o kurullarda olmadığında, bağımsız ve nesnel değerlendirmede sorun olacaktır. Nasıl ki Adli Tıp Kurumu, Adalet Bakanlığına bağlı olduğu için verdiği her kararda soru işaretlerine neden oluyor; Mesleki Sorumluluk Kurulu için de benzer bir durum söz konusu olacaktır. Dolayısıyla bağımsız kurulların olmaması kabul edilebilir değildir.” Teklif ile kamuda çalışanlar yönünden rücu edilip edilmeyeceği ile bunun tutarının belirlenmesi de Kurul kararına bırakılmaktadır. Dolayısıyla kamuda çalışanlar yönünden, esasen idarenin yani kamu işverenin kendisinin kusurunu da merkezi bir kurul eliyle belirleyecektir.

Ancak Kurul, hekim sayısının yetersiz olmasının yanı sıra ağırlıklı olarak Sağlık Bakanlığı yöneticilerinden oluşturulmuştur. Bu Kurulun yapısı, bağımsız ve tarafsızlık açısından yeterli güvence içermemektedir. Kurulun bileşiminde mutlaka meslek örgütleri, uzmanlık dernekleri, sendika temsilcileri ile hasta hakları dernekleri temsilcilerinin de bulunması sağlanmalıdır. Kurulun çalışmaları ve karar alma sürecinde herhangi bir ölçüt de belirlenmemiştir. Ayrıca 3359 sayılı Yasaya eklenmesi düşünülen maddenin ikinci fıkrasında “... ilgisine rücu edilip edilmeyeceğini ve rücu miktarına, ilgilinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanıp kullanmadığı ve kusur durumu gözetilerek” karar verileceği belirtilmişse de düzenlemede, suçun unsurlarının farklı olması dolayısıyla, taksirle ölüme veya yaralamaya sebebiyet verilmesi suçlarının da açıkça ifade edilmesi gereklidir. Bir hukuk devletinde bakan yardımcısı ve 4 genel müdürden oluşan bir heyet mahkemenin yerine geçebilir mi? Bu, Anayasa'ya, hukuk devletine uygun olabilir mi?

Teklif İle İktidarın, İyi Bir Şey Yapıyormuş Gibi Göstererek Hekimlerin, Sağlık Emekçilerinin Tepesinde Yeni Bir Sopa Sallandıracağı Anlaşılmaktadır.

AKP'li olanları, yandaş olanları, iktidara yakın sendikalara üye olanların affedildiği, ‘Soruşturulmasın’ denildiği ama sonrasında muhalif olanın, farklı düşünenin, iktidara yakın olmayan sendikalara üye olanların, kısacası iktidara yakın olmayanın ‘Soruşturulsun’

denileceği bu uygulamanın hukukla, adaletle, akılla, vicdanla, insan haklarıyla ilişkilendirilmesi mümkün değildir.

Bunun Adı Bürokratik Şiddettir.

Türkiye'de insanlar muayene olamıyor, randevu alamıyor, randevu bulsalar ameliyat olamıyor, ameliyat randevusu alsalar malzeme bulamıyor. Bütün bu zorlukların, sıkıntıların sebebi de hekimlerin, sağlık emekçilerinin taşıyamayacağı bir yoğunluk olarak ortaya çıkıyor ve sonucunu ya şiddet olarak yaşıyorlar ya da iktidar eliyle tehdit ediliyorlar. Teklif, sağlıkta şiddete bütünlüklü bir bakış açısından yoksundur. Sağlıkta şiddetin azalabilmesi için en başta sağlıkta dönüşüm programı ile daha da bozulan sağlık sistemi ve buna bağlı ağırlaşan çalışma koşulları düzeltilmelidir. Sağlık sistemindeki tıkanma ve derinleşen ekonomik buhran ile birlikte belirgin bir artış gösteren sağlıkta şiddetin ortaya çıkış nedenlerini her yönüyle analiz etmeden yapılan göstermelik düzenlemeler, herhangi bir çözüm sunmayacaktır. Palyatif bir düzenleme olarak eksik kalacaktır.

Maddeler Üzerine Değerlendirme

Madde 1

Teklif maddesi, takdiri indirim nedenlerinin düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesinde yaptığı 'değişikliklerle' failere 'pişmanlık' şartı getirmiş ve failerin şekli tutum ve davranışlarının indirim nedeni olarak sayılamayacağı ve verilecek kararlarda takdiri indirim nedeninin gerekçelendirilmesi gerektiğini düzenlemiştir.

Ne yazık ki bu düzenleme, kadına yönelik suçlarda yargının keyfi 'erkeklik indirimi' uygulamalarına son vermeyen, sorunun gerçek çözümüne katkı sunmayan göstermelik bir düzenlemedir.

Nitekim ilk olarak; failin duruşmadaki halinin ve şeklinin (kravat takması, takım elbise giymesi vs.) dikkate alınmayacağı ancak yargılama sürecindeki pişmanlığının takdiri indirimde esas alınacağı şeklindeki değişiklik, faile 'pişmanlık' öğreterek failin 'erkeklik indirimi' almasını sağlamaya yöneliktir. Failin 'pişmanım' demesini ve pişmanlık gerekçelerini açıklamasını istemek, erkek yargının cezasızlık uygulamalarına meşrulaştırma zemini yaratmaktır. Ayrıca failin salt ceza indirimini elde etmeye yönelik yapacağı pişmanlık savunmalarının hangi ölçütlerle değerlendirileceği de belirsizdir. Faileri 'pişmanlık' rolü yapmaya teşvik eden düzenleme, benzer olaylarda mahkemelerin birbirinden oldukça farklı kararlar almasına yol açacaktır.

Öte yandan; Teklifte takdiri indirim gerekçelerinin kararlarda açıklanması gerektiği düzenlenmiştir. Halbuki bu düzenlemeye bir ihtiyaç yoktur. Zira 'gerekçeli karar hakkı' zaten anayasal bir haktır. Anayasa'nın 141.maddesi '*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır*' diyerek yurttaşların mahkemeler karşısındaki hukuki güvenliğini korumaya almıştır. Aynı şekilde TCK 62/2 de "*Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir*" şeklindedir. Dolayısıyla Teklifteki düzenlemeyle hakime 'gerekçe yaz' demek faile uygulanacak cezasızlığa 'yeterli kılıf uydur' diyerek hatırlatma yapmaktan öteye geçmeyecektir.

Keyfi ‘iyi hal’ indirimlerini önlemenin yolu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olarak kadınlara ve çocuklara karşı işlenen suçlarda takdiri indirim düzenlemesini tamamen ortadan kaldırmaktır. Çünkü unutulmamalıdır ki, kadına ve çocuğa yönelik suçların cezası indirime tabi tutulamaz! Dolayısıyla yargılama makamlarının bu konuda takdir hakkı olmamalıdır. Nitekim hakimlerin fail erkeklere ‘iyi hal’ indirimi uygulayan kararları, mevzuat eksikliğinin değil erkek egemen zihniyetin bir sonucudur. TCK’da düzenlenen ‘haksız tahrik’ ve ‘iyi hal’ indirimi yıllardır kadına yönelik suçlarda bir cezasızlık aracı olarak kullanılmaktadır. Faillerin ‘erkeklik’ savunmaları yargı tarafından meşru sayılmakta, kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarıyla uyuşmayan her türlü davranış ve eylemleri, yaşama biçimleri, özgürlük talepleri ve iradeleri fail lehine indirime gerekçe yapılmaktadır.

Kadınların bu göstermelik düzenlemelere değil, tek bir adamın kararıyla çekinilen İstanbul Sözleşmesi’ne ve 6284 Sayılı Kanun’un etkin uygulanmasına ihtiyacı vardır. Nitekim İstanbul Sözleşmesi taraf devletleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı suçların cezasız kalmasını önlemekle de yükümlü kılmıştır.

Dolayısıyla hukuka aykırı olarak çekilme kararı alınan İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere, var olan yasaların etkin biçimde uygulanması, kadına yönelik suçlarda İstanbul Sözleşmesi’nin gereğine uygun düzenlemeler ve politikalar yapılması ve erkek şiddeti konusunda caydırıcılıktan uzak olan ceza infaz sisteminin değiştirilmesi elzemdir.

Bununla birlikte takdiri indirimin ayrımcılık saikiyle işlenen suçlarda uygulanması da derhal önlenmelidir. Nitekim Anayasanın 10. maddesi herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla nefret suçlarında takdiri indirim uygulanması ayrımcılık yaşağını körükleyen ve cezasız bırakan sonuçlara sebep olmaktadır. Oldukça yaygınlaşan nefret suçlarına karşın etkin mücadele, bu suçların ceza kanunlarında yaptırıma bağlanarak etkin bir soruşturma ve kovuşturma yapılması ile mümkün olabilecektir. Nefret suçları ile ilgili kapsamlı bir yasal düzenlemenin eksikliği sistematik bir biçimde bu saldırıların devam etmesine de zemin hazırlamaktadır. Kürtler, mülteciler, aleviler, LGBT+, mevsimlik işçiler ve sayamadığımız pek çok kesime yönelik saldırıların sayısında artış yaşanması da bu cezasızlık ortamının bir ürünüdür.

Madde 2,3,5,6

Teklifte TCK’nın 82, 86, 94, 96, 106 gibi çeşitli maddelerinde “suçun kadına karşı işlenmesi hali” cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmektedir:

Kasten öldürme (ceza müebbet iken ağırlaştırılmış müebbet hapse çıkarılmaktadır).

*Kasten yaralama (cezanın alt sınırı 4 aydan, **6 ay** hapse çıkarılmaktadır).*

*Eziyet (cezanın alt sınırı 2 yıldan, **2 yıl 6 ay** hapse çıkarılmaktadır).*

Türkiye’de neredeyse her gün en az bir kadın katledilmektedir. Bianet’in derlediği verilere göre erkekler, 2021’de en az 339 kadını ve 34 çocuğu katletmiştir. Ayrıca 96 kadına karşı nitelikli cinsel saldırıda bulunmuş, 772 kadını seks işçiliğine zorlamış, 424 kadını taciz etmiş, 208 çocuğu istismar etmiştir. Erkekler, 2021’de en az 793 kadına da şiddet uygulayarak yaralamıştır.

Dolayısıyla faillere verilen cezanın caydırıcı etkisinin arttırılması ve kamuoyunda oluşan ‘cezasızlık’ algısının kırılması açısından oldukça elzemdir.

Teklifte kadına yönelik şiddet ifadesinin açık ve net bir tanımı yoktur. Kadına karşı şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını vurgulayan İstanbul Sözleşmesi’nin ve kadınlarla erkeklerin eşitliği fikrinin reddedildiği koşullarda yapılacak hiçbir düzenlemenin sonuç alıcı olamayacağı açıktır.

“Suçun kadına karşı işlenmesi” ibaresi yerine, “gebe olduğu bilinen kadına karşı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olarak kadına karşı” tanımının kullanılması daha doğru olacaktır. Kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence ve eziyet suçlarında “dil, ırk, milliyet, cinsel yönelim, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle suçlar da nitelikli hal kapsamına alınmalıdır.

Madde 4

Maddeyle, 5237 sayılı Kanununun 94. maddesinin birinci fıkrasına cümle eklemek suretiyle, işkence suçunun kadına karşı işlenmesi halinde cezanın üç yıl olan alt sınırı beş yıl hapse çıkarılmaktadır.

Türkiye’de özellikle olağanüstü hâl koşullarıyla birlikte güvenlik güçleri tarafından işlenen işkence, kötü muamele, tehdit ve hakaret suçları son zamanlarda oldukça tırmanmış durumdadır. İktidarın suç işleyen devlet görevlilerine sahip çıkan tavrı, cezasızlık pratiği ve uygulamaları sebebiyle şiddet sistematik hale gelmekte, güvenlik güçlerinin iktidar tarafından kollanacaklarını bilmeleri orantısız güç kullanmaları ve hatta yurttaşların yaşama hakkını ihlal etmeleri konusunda cesaret kazanmalarına sebep olmaktadır.

Tabii olduğumuz hukuk devleti işkenceyi engellemek, iddialar hakkında etkin soruşturma yürütmek, faileri bulmak ve cezalandırmak konusunda yükümlüdür. Anayasa’nın 17’nci maddesi hiçbir istisna olmaksızın işkenceyi mutlak bir biçimde yasaklamaktadır. Bu bağlamda hem kadınlara yönelik hem de ayrımcılık ve nefret duygusuyla işlenen işkence suçunun nitelikli hal kapsamına alınarak cezasızlık uygulamalarına son verilmesi elzemdir.

Madde 8

Düzenlemeyle kanununun 123. maddesinde suçun özel bir şeklini alan ısrarlı takip suçunun müstakil bir suç haline getirildiği belirtilmektedir. İsrarlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezasının verilmesi; suçun çocuğa ve ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi, mağdurun okulunu, işyerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması, hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi halinde faile bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilmesi düzenlenmektedir.

Teklifin gerekçesinde bu suçun oluşabilmesi kriterlerinden biri olarak ısrarlı takip fiilinin mağdurun üzerinde “ciddi bir huzursuzluk oluşturması” gösterilse de “ciddi huzursuzluk

oluşturması” kavramından ne anlaşılması gerektiği gerekçede ve teklif maddesinde belirlenen bir kriterin olmaması sebebiyle hâkimin takdirine bırakılmaktadır. Düzenleme bu haliyle keyfi yorumlara açık görünmektedir. Ayrıca teklif edilen ceza artırımları mevcut infaz düzenlemeleri nedeniyle yeterli olmayıp suçun cezasızlıkla sonuçlanacağı gerçeğini yine değiştirmemektedir.

Günümüzde kadınların öldürülmesiyle sonuçlanan birçok şiddet vakasının öncesinde kadınların failin ısrarlı takibine maruz kaldığı bilinmekteyken bu yasa değişikliğinde İsrarlı Takip sadece Ceza Yasası’nın 123. maddesinde özel bir suç olarak “Kişilerin Huzur ve Sükununu bozma” kavramıyla sınırlandırılmaktadır. Oysa ciddi can güvenliği tehditi oluşturan İsrarlı Takip sistematik eziyet, işkence suçudur ve Ceza Yasası’nın 96. maddesindeki eziyet suçu altında özel bir suç olarak tanımlanmalıdır. Ayrıca İsrarlı Takip Suçu on yıldır yürürlükte olan 6284 numaralı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu’nda bir suç olarak tanımlanmışken Ceza Kanunu’nda herhangi bir karşılık bulamamış ve bu sebeple failer yıllardır cezasızlıkla ödüllendirilmiştir. İsrarlı Takip suçu hem Ceza Yasası’nın 96. maddesinin hem de 6284 numaralı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un özüne referansla düzenlenmeli ve dolayısıyla bu suç için 96. maddedeki 2-5 yıl hapis cezası uygulanmalıdır.

Teklifte İsrarlı Takip Suçu hakkında soruşturma yapılması şikâyete bağlı tutulmuştur. Oysa bu suç hakkında mağdurun fail tarafından baskı altına alınmış olabileceği, mağdurun ruh hali gibi durumlar gözetilerek re’sen soruşturma yapılmalıdır.

Yine teklife göre, İsrarlı Takip Suçunun; yalnızca çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşanılan eşe karşı işlenmesi durumunda nitelikli hal olarak düzenlenmesi kadınların resmi nikahlı olmadıkları partnerlerinden, aile bireylerinden ya da daha önce hiç tanımadıkları ve karşılaşmadıkları kişiler tarafından gördükleri şiddeti kapsam dışında bıraktığı için eksik bir düzenlemedir. Kadınlara yönelik işlenen İsrarlı Takip Suçunda, nitelikli hallerin kadınların geleneksel rollerine atıfla belirlenmesi, geleneksel rollere uymayan ve fakat İsrarlı Takip Suçuna maruz kalan kadınları bir kere daha mağdur edecek ve bu ayrımcı tutum ortaya yeni sorunlar çıkaracaktır.

Temel şekli ve nitelikli halleri ile beraber İsrarlı Takip Suçu daha kapsayıcı bir şekilde tanımlanmalı, infazın ertelenmesine imkân tanınmayacak şekilde ceza artırımları yapılmalı ve işlendiği takdirde bir kamu davası haline getirilmelidir.

Madde 9

Maddeyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen bentlerle kadına yönelik işlenen kasten yaralama suçuyla sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele karşı görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işlenen kasten yaralama suçları tutuklamaya ilişkin katalog suçlar arasına alınmaktadır.

Kadına yönelik toplumsal cinsiyet ayrımcılığından kaynaklı tüm suç eylemlerinin değil de sadece kasten yaralama suçunun tutuklamaya ilişkin katalog suçlar arasına alınması yeterli değildir. TCK ve CMK’nın, kadına yönelik şiddet suçlarını sadece cezalandırmaya yönelik değil aynı zamanda önlemeye yönelik hükümler içermesi gerekmektedir. Kadına yönelik

işlenen yaralama ve katletme suçları önce daha hafif suçlarla başlamaktadır. Israrlı takip, tehdit, hakaret vb. ile başlayan eylem kadını katletme ya da katletme girişimiyle son bulmaktadır. Kadına yönelik şiddeti başlatan ilk suçta erkek fail tutuklanmayıp cezasızlıkla ödüllendirildiğinde kadının yaşamına kast etmeye teşvik edilmektedir. Bu bağlamda kadın cinayetlerinin önlenmesi için kadına yönelik sırf kadın kimliğinden kaynaklanan tüm şiddet eylemlerinin tutuklamaya ilişkin katalog suçlar arasına alınması gerekmektedir.

Madde 10,11

Düzenlemeyle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Mağdur ile Şikâyetçinin Hakları" başlıklı 234. maddesi ile "Katılanın Hakları" başlıklı 239. maddesine cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçuyla kadına yönelik işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında baro tarafından avukat görevlendirilmesini isteme hakkı eklenmiştir. Vekili bulunmayan şiddet mağduru kadınlara istemeleri halinde, baro tarafından ücretsiz olarak avukat sağlanması cinsel saldırı suçlarında zaten mevcuttur. Ancak suça maruz kalan kadınlara bu hakları hatırlatılmamaktadır. Ayrıca bilgilendirme yapılsa dahi, bazı durumlarda da anadili Türkçe olmayan kadınlar için çevirmen hakkı bulunmasına rağmen pratiğe geçirilmemesi sebebiyle iletişim problemleri yaşanabilmektedir. Dolayısıyla kadınlar, ücretsiz avukat atanması hakları olduğuna ilişkin bilgi sahibi olmadıkları hallerde bu haklarını kullanamayacaklardır. Kadına yönelik suçu önlemek ve kadının hukuka doğru erişimini sağlamak amacıyla bu kapsamda değerlendirilecek bütün suçlarda kadınların avukata erişimi zorunlu müdafilik kapsamına alınmalıdır.

Madde 12

Teklifte, CMK madde 253'te yer alan "uzlaşma" kurumunun uygulanamayacağı suçlar arasına "ısrarlı takip" gibi belli suçlar eklenmiştir. Uzlaşmanın yalnızca belli suçlar bakımından değil, kadına yönelik şiddet suçlarının tamamı açısından yasaklanması gerekir. Mevcut durumda, kadına yönelik basit tehdit (eşler arasında olsa bile), failin eşi ya da boşandığı eşi dışındaki kadınlara karşı gerçekleştirdiği kasten yaralama gibi suçlar açısından uzlaşma kurumu hatalı şekilde uygulanmaktadır. Uzlaşma ve arabuluculuk yolunun, herhangi bir suçun kadına yönelik şiddet kapsamında işlenmesi halinde kapalı olması gerekmektedir.

04.04.2022

Züleyha GÜLÜM

İstanbul

Mehmet Ruştü TİRYAKİ

Batman

Abdullah KOÇ

Ağrı